

Diarienummer: 2023/5496
Handling: DO 2023.47575

Justitiedepartementet
Enheten för fastighetsrätt och associationsrätt
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över Stärkt hyresrättsligt skydd för våldsutsatta kvinnor (DS 2023:18) och Åtgärder för tryggare bostadsområden (SOU 2023:57)

Stärkt hyresrättsligt skydd för våldsutsatta kvinnor DS 2023:18

DO ser positivt på att förslaget i viss utsträckning kan bidra till ökad tillgång till lika rättigheter och möjligheter och har utifrån sitt uppdrag inga övriga synpunkter på utredningens slutbetänkande.

Åtgärder för tryggare bostadsområden SOU 2023:57

Övergripande synpunkter

DO vill inledningsvis understryka att diskriminering på bostadsmarknaden är vanligt förekommande och att diskriminering utgör ett hinder för individers tillgång till rätten till bostad på lika villkor. Vissa grupper har svårt att etablera sig på bostadsmarknaden och diskriminering utgör ett av hindren.

DO har återkommande lyft att det hos hyresvärdar förekommer dels uthyrningspolicyer eller urvalskriterier som i sig riskerar att leda till diskriminering, dels att hyresvärdar tillämpar uthyrningspolicyer eller urvalskriterier på ett diskriminerande sätt. Till exempel utgör vissa ibland förekommande hyreskriterier diskriminering eller risk för diskriminering, så som höga inkomstkrav, krav på medborgarskap eller permanent uppehållstillstånd samt att vissa inkomster såsom aktivitets- eller etableringsersättning inte godtas som inkomst. Denna diskriminering har ofta samband med diskrimineringsgrunderna ålder, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet och kön.

Mot denna bakgrund anser DO att det beklagligt att betänkandet saknar en mer fördjupad analys av förslagen ur ett diskrimineringsperspektiv. DO ser därmed att flera av förslagen riskerar att bidra till att öka hyresvärdars

utrymme för godtyckliga bedömningar vilket också kan öka diskrimineringen på bostadsmarknaden.

I det fall regeringen ändå väljer att gå vidare med förslagen som DO avstyrker eller har invändningar emot vill DO påtala nödvändigheten av att i närtid följa upp effekterna av de nya regleringarna.

Förslaget att brott som begås i omgivningen bör likställas med störningar i boendet 5.5

Utredningen föreslår att brott som begås i omgivningen bör likställas med störningar i boendet. Utredningen anser att det inte är nödvändigt att dra en specifik gräns för vilka brott som ska omfattas av förslaget utan att det som är av vikt är om brottsligheten är ägnad att försämra närmiljön för de boende i omgivningen och att en helhetsbedömning alltid bör göras.

DO ser att avsaknaden av en definition av vilken brottslighet som föreslås omfattas skapar risker för diskriminering. Exempelvis är begreppen ”misstanke om brott” och ”kopplingar till brottslingar” alltför svepande formuleringar som riskerar att leda till godtyckliga bedömningar och diskriminering.

Mot denna bakgrund avstyrker DO förslaget om att brott som begås i omgivningen bör likställas med störningar i boendet.

Förslaget om utvidgning av tillsynsansvaret vid brott i omgivningen 5.6

Utredningen föreslår vidare att hyresgästens ansvar att hålla noggrann tillsyn över personer som hör till hushållet, gästar hushållet, eller inryms för arbete eller tillfälligt boende ska gälla på samma sätt i fråga om sådan brottslighet som likställs med störningar i boendet som i övriga situationer. Detta innebär bland annat att en vårdnadshavare, vars barn begått brott i omgivningen, behöver kunna påvisa att den vidtagit långtgående åtgärder för att försöka förhindra brottsligheten och därmed störningarna genom att söka stöd hos lämpliga instanser såsom exempelvis socialtjänsten.

På samma sätt som i förslaget om att brott ska likställas med störningar i boendet ser DO att avsaknaden av en definition av vilken brottslighet som föreslås omfattas skapar risker för diskriminering.

I förhållande till det här förslaget finns därtill en risk att socialsekreterares föreställningar kan förstärka risken för diskriminering ytterligare. Av forskning framgår att socialsekreterares föreställningar om kön, ålder, etnisk tillhörighet och funktionsnedsättning kan påverka tillgången till

socialtjänstens insatser. Det kan handla om att socialtjänsten inte gör en bedömning utifrån den enskilda situationen utan att bedömningen grundar sig i eller påverkas av föreställningar om vissa grupper. Det kan också handla om socialsekreterares föreställningar och att de ser mer allvarligt på olika former av barns utsatthet beroende på kön, ålder, etnisk tillhörighet och funktionsnedsättning.¹

Vidare ser DO att det finns en risk att förslaget i högre utsträckning får negativa konsekvenser för vissa grupper än för andra. Exempelvis finns det en risk att personer med vissa funktionsnedsättningar kan möta större hinder i att utöva tillsyn på det sätt som den nu föreslagna lagstiftningen kräver.

Mot denna bakgrund avstyrker DO förslaget om en utvidgning av tillsynsansvaret vid brott i omgivningen.

Utredningens förslag om att hyresgästen inte får inrymma utomstående personer i lägenheten på sätt som hyresvärden inte skäligen ska behöva godta 6.1

Utredningen föreslår att hyresgäster inte ska få inrymma utomstående personer i lägenheten på sätt som hyresvärden inte skäligen ska behöva godta. Som exempel på vad som avses lyfts bland annat att det kan handla om en stor familj inryms i ett och samma rum under en längre tid.

Trångboddhet är betydligt vanligare bland individer med så kallad utländsk bakgrund än bland individer med svensk etnisk tillhörighet. Boverket har framhållit att det finns en risk att regler om antal boende används av vissa hyresvärdar för att sortera bort familjer med viss etnisk tillhörighet som har många barn. Det här är också något som framkommer i DO:s dialog med civila samhället.

DO har konstaterat att regler som avser trångboddhet skulle kunna utgöra indirekt diskriminering och vill därför påtala vikten av att i den fortsatta beredningen av förslaget om att hyresgästen inte får inrymma utomstående personer på ett sätt som hyresvärden inte skäligen ska behöva godta, beakta förbuden i diskrimineringslagen relaterade till regler som avser trångboddhet.²

¹ Se exempelvis Diskrimineringsombudsmannen (2021) Skillnader som kan utgöra risk för diskriminering? Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2018) Lika läge för alla? Om omotiverade skillnader inom den sociala barn- och ungdomsvården.

² DO (2021) Diskriminering vid tillhandahållande av bostäder s.52.

Tillsyn över Hyresnämnderna

I dagsläget omfattas Hyresnämnderna endast av diskrimineringslagens bestämmelser när det gäller anställda vid Hyresnämndernas bemötande av allmänheten. DO vill därför i sammanhanget påtala nödvändigheten av att diskrimineringslagens tillämpningsområde utvidgas så att offentlig verksamhet, inklusive hyresnämnderna, fullt ut omfattas av lagens förbud mot diskriminering.

En sådan utvidgning av diskrimineringslagen skulle möjliggöra för DO att utöva tillsyn över bland annat händelser med anknytning till tillämpningen av den i utredningen föreslagna lagstiftningen.

Beslut i detta ärende har fattats av Cecilia Narby efter föredragning av utredaren Olivia Novotny. I den slutliga handläggningen har även experten Björn Brodin deltagit.

Cecilia Narby
tillförordnad chef utvecklings- och analysenheten